Prof. dr hab. Nelly Daszkiewicz
Politechnika Gdańska
Wydział Zarządzania i Ekonomii
Katedra Ekonomii
e-mail: ndasz@pg.edu.pl

Gdańsk, 08.03.2026

RECENZJA ROZPRAWY DOKORSKIEJ

mgr Dawida Cherubina

pt. **„Wpływ czynników geopolitycznych na postrzeganie atrakcyjności lokalizacji zagranicznych inwestycji bezpośrednich”** przygotowanej

pod kierunkiem naukowym dr hab. Katarzyny Mroczek-Dąbrowskiej, prof. UEP i promotora pomocniczego dr Aleksandry Kani.

1. Podstawy formalno-prawne przygotowania recenzji.

Podstawą przygotowania recenzji jest pismo Przewodniczącego Rady Awansów Naukowych dr hab. Pawła Marszałka, z dnia 19 listopada 2025r, informujące mnie, że Rada Awansów Naukowych Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu na posiedzeniu w dniu 7 listopada 2025 r. powołała mnie na recenzenta rozprawy doktorskiej mgr Dawida Cherubina pt. „Wpływ czynników geopolitycznych na postrzeganie atrakcyjności lokalizacji zagranicznych inwestycji bezpośrednich”, w dyscyplinie ekonomia i finanse.

2. Ocena merytoryczna

2.1. Znaczenie problematyki podjętej w recenzowanej rozprawie

Recenzowana praca doktorska podejmuje bardzo aktualną i ważną problematykę wpływu czynników geopolitycznych na postrzeganie atrakcyjności lokalizacji zagranicznych inwestycji bezpośrednich (ZIB). Obecny globalny ład gospodarczy ulega bowiem ciągłym, szybkim zmianom polegającym na odchodzeniu od procesów globalizacyjnych i integracyjnych w kierunku regionalizacji. Współczesna gospodarka funkcjonuje, jak słusznie zauważa Doktorant, pod wpływem trzech megatrendów, tj. cyfryzacji, intensyfikacji działań na rzecz zrównoważonego rozwoju oraz narastającej niepewności geopolitycznej. Zachodzące obecnie zjawiska zostały szeroko opisane w literaturze przedmiotu jako VUCA (zmienność, niepewność, złożoność, niejednoznaczność). Wpływają one w istotny sposób na funkcjonowanie przedsiębiorstw, w szczególności zmuszając je do adaptacji dotychczasowych

strategii. To właśnie zdolność firm do szybkiej adaptacji do ciągle zmieniających się warunków na rynkach międzynarodowych często decyduje o ich sukcesie i konkurencyjności.
Doktorant dostrzegł a następnie wykazał w swojej dysertacji, że decyzje dotyczące ZIB podejmowane przez menedżerów są determinowane nie tylko przez uwarunkowana ekonomiczne lecz także przez ryzyko geopolityczne. W pracy doktorskiej analizuje wpływ zakłóceń informacyjnych na percepcję decydentów poprzez osiem czynników geopolitycznych, tj. dezinformację, propagandę, sterowanie refleksją, gry refleksyjne, kolorowe rewolucje, operacje nad fałszywą flagą, deep fake oraz cyberataki.
Przeprowadzone przez Doktoranta badanie, którego głównym celem było zidentyfikowanie oraz scharakteryzowane powyższych czynników geopolitycznych oraz określenie mechanizmów ich wpływu na decyzje menedżerskie dotyczące lokalizacji ZIB uważam za nowatorskie. W wyniku przeprowadzonych szczegółowo studiów literaturowych Doktorant odnalazł lukę badawczą, która odnosi się do czynników lokalizacji ZIB, które należą do podejścia krytycznego w geopolityce.
Nie mam wątpliwości, że podjęta przez mgr Dawida Cherubina problematyka jest ważnym problemem badawczym, który uzasadnia jego realizację w ramach rozprawy doktorskiej.

2.2. Ocena układu pracy

Pracę cechuje klasyczny układ oraz spójna i logiczna struktura. Praca liczy łącznie 183 strony podzielone na wstęp, cztery rozdziały oraz zakończenie. Pozostałą część pracy stanowią: bibliografia, spis tabel, spis rysunków i spis wykresów.
Dwa rozdziały mają charakter teoretyczny. W rozdziale pierwszym przedstawiono ewolucję myśli geopolitycznej, natomiast w rozdziale drugim Doktorant dokonał analizy ewolucji klasycznych teorii ekonomicznych odnoszących się do lokalizacji ZIB. Rozdział trzeci stanowi metodyczną część dysertacji, w którym Autor identyfikuje lukę badawczą oraz objaśnia i uzasadnia wykorzystaną metodę badawczą. Rozdział czwarty ma charakter empiryczny, w którym Doktorant prezentuje wyniki przeprowadzonych badań. Doceniam również, że każdy rozdział odpowiada na kolejne etapy procesu badawczego.

2.3. Ocena doboru i wykorzystania źródeł literatury przedmiotu

Pan mgr Dawid Cherubin wykorzystał w dysertacji 357 pozycji bibliograficznych. Wykorzystane źródła są bardzo dobrze dobrane, różnorodne, dominują pozycje anglojęzyczne. Literatura przedmiotu wydana w ciągu ostatnich 5 lat przed zakończeniem pracy doktorskiej (od roku 2021) stanowi blisko 40% całości (140 pozycji), a literatura najnowsza (2024,2025) obejmuje aż 43 pozycje co dodatkowo świadczy o bardzo aktualnym temacie pracy doktorskiej i dogłębnych studiach literaturowych Doktoranta prowadzonych aż do samego końca pisania recenzowanej rozprawy.

2.4. Ocena założeń badawczych - celu pracy, hipotez badawczych i metody badań.

Celem głównym recenzowanej rozprawy doktorskiej było zidentyfikowanie oraz określenie mechanizmów wpływu wytypowanych czynników geopolitycznych na decyzje menedżerskie dotyczące ZIB. Ponadto sformułowane zostały cztery cele szczegółowe, tj.

1) krytyczny przegląd literatury z zakresu geopolityki i teorii lokalizacji,
2) identyfikacja i charakterystyka historycznych i współczesnych wydarzeń geopolitycznych wpływających na decyzje inwestycyjne przedsiębiorstw,
3) porównanie dotychczasowych wyników badań nad determinantami ZIB z analizami opartymi na perspektywie geopolityki krytycznej,
4) opracowanie rekomendacji dla przedsiębiorstw planujących wejście na rynki zagraniczne w formie ZIB.

Cel główny oraz cele szczegółowe zostały sformułowane prawidłowo i zrealizowane.

Doktorant w pracy doktorskiej zastosował metodę TISM (Total Interactive Structural Modeling), która jest narzędziem analitycznym często wykorzystywanym w zarządzaniu strategicznym. Metoda TISM należy do grupy narzędzi MCMD (Multi-Criteria Decision Making), które są powszechnie stosowane w analizie złożonych procesów decyzyjnych. Warto podkreślić, iż Doktorant gruntownie uzasadnił zastosowanie niniejszej metody. Wybór metody TISM uważam za dobry i uzasadniony rodzajem prowadzonych badań.

Ze względu na wybraną metodę TISM, Doktorant zrezygnował ze sformułowania hipotez badawczych co jest uzasadnione w przypadku wykorzystanej metody. Ich funkcję pełnią w niniejszej rozprawie pytania badawcze, które umożliwiają poszukiwania relacji między czynnikami w sposób nieograniczony przyjętymi wcześniej założeniami.

Z kolei pytania badawcze zostały sformułowane w oparciu o analizę wpływu czynników geopolitycznych na decyzje lokalizacyjne dotyczące ZIB.

2.5. Ocena merytoryczna odnosząca się do poszczególnych części rozprawy doktorskiej.

We wstępie pracy doktorskiej zawarte zostały najważniejsze informacje, w szczególności uzasadnienie wyboru tematu pracy obejmujące charakterystykę współczesnej, globalnej gospodarki oraz zachodzących obecnie przemian. Ponadto, Doktorant zasygnalizował wpływ postępujących zmian na biznes międzynarodowy. Autor zdefiniował i uporządkował pojęcie geopolityki, w szczególności wyjaśnił dwa główne podejścia teoretyczne, tj. geopolitykę klasyczną i geopolitykę krytyczną. Wyjaśnił również, iż rozważania dotyczące geopolityki i percepcji informacji zostały w pracy zestawione z kluczowymi teoriami wyjaśniającymi mechanizmy lokalizacji ZIB. W dalszej części opisana i uzasadniona została wykorzystana w rozprawie metoda badawcza TISM.

Następnie przedstawiona została struktura pracy oraz streszczenia poszczególnych rozdziałów.

W rozdziale pierwszym (*Geopolityczne aspekty przedsiębiorczości*) Doktorant skupił się na wyjaśnieniu czym jest geopolityka oraz jak wpływa ona na przedsiębiorstwa. Na początku rozdziału (p.1.1) przedstawione zostały definicje i myśli geopolityki klasycznej. Jest to bardzo dobry przegląd z wyraźnym podkreśleniem, że istnieje wiele definicji geopolityki, które dodatkowo odnoszą się do zagadnień historycznych, geograficznych czy politycznych. Dlatego też, geopolityka klasyczna jest często traktowana jako nurt badawczy na styku historii, geografii i nauk o polityce. Geopolityka nie jest więc dyscypliną naukową, jest natomiast metodą badawczą powszechnie stosowaną w naukach ekonomicznych, politycznych oraz stosunkach międzynarodowych. Doktorant, w swojej rozprawie doktorskiej przyjął własną definicję geopolityki, która zakłada, że geopolityka stara się odpowiedzieć na pytanie w jaki sposób przestrzeń geograficzna wpływa na zjawiska polityczno-ekonomiczne poprzez kształtowanie się procesów wewnętrznych państwa oraz jego relacji z innymi krajami.
Rozdział pierwszy został podzielony na cztery podrozdziały dotyczące kolejno:
p. 1.1.1. – wyjaśnienia klasycznego pojęcia geopolityki oraz jej ewolucję od początku XIX wieku do czasów współczesnych,
p.1.1.2. – dotyczy geopolityki po II wojnie światowej,
p.1.1.3. – omawia kolejne stadium jakim jest geopolityka krytyczna i obejmuje okres lat 60. XX wieku oraz współczesne problemy związane z infosferą,
p.1.1.4.- opisuje powiązanie geopolityki z procesami globalizacyjnymi oraz wpływem geopolityki na organizacje międzynarodowe.
Doceniam, że Autor przywołał również polską koncepcję geopolityczną i geostrategiczną Tomasza Grygucia, klasyfikującą obszar Europy Środkowej jako mocarstwo regionalne. Ponadto, na pozytywną opinię zasługują tabele 1 (podgrupy geopolityki krytycznej i ich znaczenie) oraz tabela 2 (różnice między geopolityką klasyczną i krytyczną) porządkujące omawiane zagadnienia.
W kolejnym punkcie (1.5) Doktorant skupia się na geopolityce, geoekonomii oraz współczesnych wyzwaniach cywilizacyjnych. W p. 1.5.1. opisuje pojęcie geoekonomii i jego historycznej genezie. Następnie przedstawia zmiany geopolityczne wobec trendów gospodarczych (p.1.5.2.), a w p. 1.5.3. omawia wpływ wydarzeń geopolitycznych na funkcjonowanie instytucji międzynarodowych. Ostatni punkt rozdziału pierwszego (p.1.5.4) omawia złożone zależności między geopolityką a zmianami pozycji konkurencyjnej wybranych gospodarek. Rozdział jest zakończony syntetycznym podsumowaniem (p.1.6.).
Rozdział pierwszy stanowi kompleksowe kompendium wiedzy objaśniające czym jest geopolityka oraz jakie jest jej znaczenie dla zachodzących dynamicznie procesów

gospodarczych. Lektura rozdziału nie pozostawia wątpliwości, iż geopolityka może wpływać na decyzje przedsiębiorstw o wyborze miejsca lokalizacji ZIB.

Rozdział drugi (*Ewolucja teorii lokalizacji w kontekście ZIB a geopolityka*) przedstawia teorie lokalizacji oraz dotychczasowe badania nad determinantami ZIB, w szczególności te dotyczące kwestii geopolitycznych. Na początku rozdziału (p.2.1), Doktorant wyjaśnia pojęcie oraz przedstawia najważniejsze teorie ZIB oraz ich znaczenie dla rozwoju tak przedsiębiorstw jak i gospodarek. Ponadto, zwraca uwagę na różnorodność badań nad internacjonalizacją przedsiębiorstw oraz wyróżnia dwa podejścia – dynamiczne, obejmujące strategię internacjonalizacji przedsiębiorstwa zależną od posiadanych zasobów oraz statyczne, które skupia się na wyjaśnieniu powodów istnienia przedsiębiorstw wielonarodowych oraz czynników wpływających na zakres ich funkcjonowania. Następnie wyczerpująco opisuje: teorię instytucjonalną (p.2.1.1), paradygmat OLI (p.2.1.2), teorię internalizacji (p.2,1.3) oraz teorię lokalizacji (p.2.1.4). W punkcie 2.2. przedstawiony został przegląd determinantów wyboru lokalizacji ZIB w dotychczasowych badaniach. Następnie, Doktorant skupił się na przeglądzie literatury poświęconej zależności pomiędzy czynnikach geopolitycznymi a ZIB. Szczególnie doceniam przeprowadzoną przez Doktoranta analizę bibliometryczną. Opis metody oraz procedura pozyskanych danych zostały opisane w przejrzysty sposób w p.2.3.1. Następnie zaprezentowano analizę bibliograficzną zebranego materiału (p.2.3.2), który pozwolił na wskazanie trendów i podejść badawczych w ciągu ostatniej dekady. Zestawienie wyników analizy bibliometrycznej przedstawione zostały w tabeli nr 8. Ponadto, pragnę podkreślić uwzględnienie przez Doktoranta szerokiego kontekstu zależności, jakie zachodzą pomiędzy lokalizacją ZIB a czynnikami geopolitycznymi.

Rozdział trzeci (*Percepcja czynników geopolitycznych a decyzje o lokalizacji ZIB- metodyka badań*) to część rozprawy doktorskiej o charakterze metodycznym, w której Autor objaśnia i uzasadnia metodykę wykorzystaną w projektowaniu badań empirycznych dotyczących postrzegania czynników geopolitycznych przez przedsiębiorstwa w procesie podejmowania decyzji o lokalizacji ZIB. Doktorant kolejno wyjaśnia lukę badawczą, schemat badawczy oraz metodę badawczą wraz z uzasadnieniem jej wyboru. Szczegółowe studia literatury przedmiotu przeprowadzone przez Doktoranta wykazały, że dotychczasowe prace koncentrują się na czynnikach należących do nurtu geopolityki klasycznej, jak wojny, terroryzm, dostęp do surowców, zmiany prawne, zmiany klimatyczne czy wybory prezydenckie. Natomiast znaleziona przez Doktoranta luka badawcza odnosi się do czynników, które należą do podejścia krytycznego w geopolityce. Podejście to poszukuje odpowiedzi na pytanie, w jaki sposób dyskurs społeczny kierowany przez ośrodki wpływu kształtuje opinię publiczną. Dlatego też, Doktorant wyznaczył jako cel zbadanie, które czynniki geopolityczne zaliczane do

podejścia krytycznego bezpośrednio lub pośrednio wpływają na postrzeganie atrakcyjności lokalizacji ZIB.

Doktorant dokonał wyboru 8 czynników geopolitycznych, które następnie włączył do badania empirycznego nad percepcją atrakcyjności lokalizacji ZIB (dezinfomacja, propaganda, sterowanie refleksyjne, gry refleksyjne, kolorowe rewolucje, fałszywa flaga, deep fake, ataki cybernetyczne). Wszystkie wybrane czynniki zostały przez Doktoranta szczegółowo scharakteryzowany (p.3.1.1-3.1.8). Następnie opisany został dobór metody badawczej (p.3.2). Z uwagi na charakter sformułowanych pytań, w pracy posłużono się metodami wielokryterialnymi (multicriteria decision methods – MCDM), które są powszechnie stosowane w wielu dziedzinach m.in. w ekonomii. W pracy doktorskiej wykorzystano metodę TISM, która stanowi rozszerzenie podejścia ISM (Interpretative Structural Modeling). Zastosowana metoda TISM pozwala odpowiedzieć na trzy kluczowe, z punktu widzenia całościowego badania pytania, tj.:

1) „co?" - wskazanie czynników, które wpływają na postrzeganie atrakcyjności lokalizacji,

2) „jak?" – identyfikacja powiązań między badanymi czynnikami,

3) „dlaczego?" - wyjaśnienie logicznej przyczynowości względem relacji, jakie zachodzą pomiędzy badanymi czynnikami. .

W kolejnym punkcie (3.3) Doktorant opisuje próbę badawczą oraz konstrukcję kwestionariusza badania. W przeprowadzonym badaniu wzięło udział 40 ekspertów zaproszonych do udziału w badaniu w oparciu o wyznaczone przez Doktoranta kryteria (PKD, doświadczenie, zakres geograficzny). Doceniam dołączenie do rozprawy doktorskiej kwestionariusza badawczego (załącznik 1). Za dobrą decyzję uważam również ukrycie przed uczestnikami badania czynników przywołanych w kwestionariuszu. Respondentów poproszono o ocenę, za pomocą skali Likerta od 1 do 5, czy przedstawiona sytuacja wpłynęłaby na decyzję o potencjalnej decyzji w danej lokalizacji. W drugiej części kwestionariusza, po zapoznaniu się z opisem czynników geopolitycznych, respondentów poproszono o wskazanie w jakim stopniu jeden czynnik determinował drugi czynnik, czynniki determinowały się wzajemnie lub były od siebie niezależne. Dane zostały zebrane z wykorzystaniem metody CAWI, tj. z wykorzystaniem kwestionariusz elektronicznego.

Rozdział czwarty (*Percepcja czynników geopolitycznych a decyzje o lokalizacji ZIB – wyniki ma badania*) to rozdział empiryczny, w którym zaprezentowane zostały poszczególne etapy badania. W punkcie 4.1 Doktorant przestawił procedurę badawczą i wyniki badań empirycznych. Krótka charakterystyka poszczególnych etapów (przygotowawczy, operacyjny, walidacyjny) została ujęta w tabeli 18. Szczegółową charakterystykę kolejnych etapów Doktorant zawarł w p.3.4.1-3.4.3. W badaniu została dodatkowo wykonana analiza MICMAC, oparta na analizie zależności i siły oddziaływania.

Uzyskane wyniki badania pozwoliły na identyfikację czynników atrakcyjności lokalizacji ZIB, zrozumienie w jaki sposób oddziałują one wzajemnie na siebie oraz w jakiej hierarchii można je uporządkować.

W kolejnym punkcie rozdziału (4.2) przedstawione zostały strategie legislacyjne różnych regionów geograficznych w kontekście przeciwdziałania zaburzeniom informacyjnym. W dalszej części rozdziału (p.4.3) opisano implikacje badawcze w świetle wybranych teorii ekonomicznych. Wkład badania w istniejące teorie ZIB objaśnia tabela 25.

W punkcie 4.4 opisane zostały ograniczenia badawcze oraz kierunki dalszych badań.

W zakończeniu, Doktorant zawarł podsumowanie całej pracy, zarówno jej części teoretycznej jak i empirycznej.

2.6. **Uwagi formalne i redakcja pracy**

Recenzowana rozprawa doktorska mgr Dawida Cherubina została przygotowana bardzo starannie. Edycja tekstu jest prawidłowa, przypisy w części teoretycznej są sporządzone prawidłowo, edycja tabel, wykresów i rysunków jest również poprawna. Zostały one prawidłowo opatrzone tytułami, numeracją i źródłami. Praca została napisana bardzo dobrym językiem i w ciekawy sposób. Jedyne zastrzeżenie dotyczy braku numeracji stron w dostarczonym mi egzemplarzu pracy, co utrudniało szybkie odnajdywanie kolejnych części pracy, powrót do tekstu czy odwoływanie się do źródeł w niniejszej recenzji.

2.7. Pytania problemowe

Po przeczytaniu rozprawy chciałabym zadać Doktorantowi 3 pytania, o odpowiedź na które proszę podczas publicznej obrony:

1. Która z teorii ZIB jest szczególnie istotna w kontekście uzyskanych wyników Pana badań?
2. Czy analiza czynników geopolitycznych może coś wnieść do teorii internacjonalizacji przedsiębiorstw?
3. W rozdziale trzecim podaje Pan wiele przykładów oddziaływania czynników geopolitycznych w różnych krajach. Proszę o podanie przykładu/przykładów takiego oddziaływania w Polsce.

3. Wnioski i konkluzja końcowa

Nie mam wątpliwości, że mgr Dawid Cherubin posiada bardzo dobrą wiedzę z podjętej w rozprawie doktorskiej problematyki. Dodatkowo, uważam że podjęte przez Doktoranta badania można zaliczyć do pionierskich.

Do najważniejszych walorów recenzowanej rozprawy zaliczam:

- ważność i aktualność podjętego tematu, a zwłaszcza znalezienie i wypełnienie luki badawczej,
- przeprowadzenie przez Doktorantkę dogłębnych studiów literaturowych,
- właściwy dobór metod badawczych wraz z uzasadnieniem ich doboru,
- rzetelne opracowanie wyników przeprowadzonych badań,
- walor aplikacyjny – inwestorzy uzyskują narzędzie wspierające decyzje inwestycyjne,
- bardzo dobry język - praca jest łatwa w odbiorze i ciekawie napisana,
- logiczną i spójną konstrukcję oraz przejrzystość.

Reasumując, stwierdzam że recenzowana rozprawa doktorska spełnia wymogi stawiane pracom doktorskim (Ustawa Prawo o Szkolnictwie Wyższym i Nauce), tj.:

- wykazuje ogólną wiedzę teoretyczną Doktoranta w dyscyplinie ekonomia i finanse,
- zawiera oryginalne rozwiązanie problemu naukowego,
- potwierdza umiejętność Doktoranta w zakresie samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

W związku z powyższym wnioskuję do Rada Awansów Naukowych Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu o jej dopuszczenie do publicznej obrony.

Ponadto, wnioskuję o wyróżnienie niniejszej pracy.